

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Adéla Šmilauerová

**Bosí augustiniáni v Čechách jako objednavatelé
uměleckých děl
od roku 1623 do reforem Josefa II.**

The Discalced Augustinians as Art Commissioners in Bohemia
from 1623 to the Reforms of Joseph II.

Autoreferát disertační práce

Praha 2016

I. Úvod

Bosí augustiniáni nepatří mezi společenství, kde by se stala jejich historie, každodenní život, činnost v rámci duchovní správy či spiritualita, vyhledávaným badatelským tématem, objednavatelskou činností na poli uměleckém nevyjímaje, a to nejenom v českém prostředí. Důvody mohou být různé. Těmi, které pravděpodobně stojí nejvíce v popředí, bude malá početnost oproti ostatním žebravým řeholím, s čímž také souvisí užší okruh působnosti, který je v současné době omezen na několik málo zemí. V Evropě jejich konventy nalezneme jen v Itálii.

Od poloviny 19. století se podrobněji bosími augustiniány zabývali badatelé pouze během dvou období, a to zejména od konce 19. století do 30. let 20. století, pak následovala dlouhá přestávka až do 90. let. Práce, které byly vydány během první fáze zájmu o konventy bosáků, jsou regionálního charakteru. Kladly si za cíl odhalit základní dějiny konventu. Celý tento záměr vycházel z osobního zájmu autora poznat a dále zprostředkovat historii regionu. Tito autoři, převážně duchovní v dané oblasti, vycházeli z dochovaných pramenů, zejména letopisů jednotlivých klášterů, ze kterých vytěžili zajímavé informace o vzniku kláštera, sledovali nejdůležitější historické události, současně si i povšimli stavební historie a případných uměleckých děl, která se v areálu nacházela či byla za doby existence konventu zhotovena. V některých případech byly dějiny klášterů zakomponovány do historie patřičné lokality.¹

Od 90. let 20. století pak opětovně roste zájemem o podrobněji zpracovanou historii jednotlivých konventů, v mnoha případech s vazbou na dochovaná umělecká díla. Mnohdy jde o práce nevelkého rozsahu a zároveň spíše regionálního charakteru, které vychází převážně ze zjištění starší literatury.² To jim však neubírá na významu pro danou oblast, protože starší publikace, vydané před II. světovou válkou, jsou současnému zájemci z řad

¹ Základní práce těchto autorů k historii havlíčkobrodského konventu: SOLAŘ 1859 a PETR 1916, ke lnářskému MAJER 1884, 1923; HILLE 1934; HILLE 1919/1920, ke konventu v Lysé nad Labem VOJÁČEK 1929, 1930, k pražskému konventu NEUMANN 1929 a táborskému THIR 1895; THIR 1920; THIR s. d.

² Např. SEKERA 2007; SKŘIVÁNEK 2009; PEHR 1999.

místních obyvatel hůře dostupné. Druhou skupinou jsou pak autoři, kteří zpracovávají historii jednotlivých konventů na základě kritické práce s prameny. Některé z nich spadají spíše do oblasti kulturněhistorické, kdy kromě historie konventů je zohledněn i každodenní život řeholníků, jejich kontakty s okolím, ale také některá umělecká díla.³

Současně ani v zahraniční literatuře nebyla z výše uvedených důvodů řádu bosých augustiniánů a jeho historii věnována výraznější pozornost. Dnes platí, že část autorů, kteří se zajímají o historii bosáků,⁴ jsou sami členy řádu či augustiniánů poustevníků nebo španělských rekolektů. Tato skutečnost také silně ovlivňuje badatelský zájem, kterým se kromě historie stává i spiritualita daného společenství,⁵ bez jejíž znalosti není možné pochopit podstatu této konkrétní radikální řeholní reformy.

II. Cíle bádání

1. Seznámit české prostředí se stručnou historií řádu bosých augustiniánů, jejich radikální reformou a důvody, které k ní vedly první generaci bosáků koncem 16. století.⁶ Nedílnou součástí je i osvětlení konkrétní řádové spirituality, spojené s formací nových členů a základní organizační strukturou společenství.

2. Přiblížit působení bosých augustiniánů v průběhu doby barokní v Čechách na základě kontextu s dobovými událostmi a náboženskou situací daných lokalit. Důraz je kladen na výpomoc v duchovní správě, vzdělání či pomoci nemocným, a to ať již v podobě vlastních lékáren či za morových epidemií.

3. Vymezit pojem objednavatele uměleckého díla z stran žebravého řádu, jeho finanční možnosti a s tím související okruh příznivců a donátorů, který

3 Např. drobná práce POUSTKA 1994; BREJCHOVÁ 2003; VYSTRČIL 2005; ŘÍSKÁ 2006; ŽENÍŠKOVÁ 2009; ŘEPA 2010; ŠMILAUEROVÁ 2011a; ŠMILAUEROVÁ 2011b 2013; OULÍK 2013; ŘEPA 2013; MACHOVCOVÁ 2014.

4 Např. WOLFSGRUBER 1886; WOLFSGRUBER 1888; B.M.C. della CROCE 1933; LOIDL 1948; RAIMONDO 1955; GAVIGAN 1970a; GAVIGAN 1970b; KILLIAN 1976; EYBL 1992; MARTÍNEZ CUESTA 1992; DOTTO 1992; MARTÍNEZ CUESTA 1995; CAVALLARI 1996; CAMPANELLI 2001; BARBAGALLO 2002³; FERLISI 2008.

5 BARBAGALLO 1978; BARBAGALLO 1979; CAVALLARI 1992; PANEDAS 1992; SANCHEZ CARAZO 1992.

6 Ve stručnější podobě tak bylo učiněno v diplomové práci ŠMILAUEROVÁ 2011.

tato díla bosým augustiniánům velice často financoval. Současně je uveden i druhý způsob získávání finančních prostředků, kterým byly půjčky, a to buď v rámci jednotlivých konventů (mnohdy úrokované) či od laické veřejnosti.

4. Na konkrétních případech pak bosáky představit jako objednavatele, kteří nejenom že dílo objednají u konkrétního umělce, ale taktéž do jeho následné realizace vnesou své požadavky a představy. Jako příklad zde byla vybrána stavební historie klášterních komplexů, jejich architektonické provedení i vznik úzce souvisejícího uměleckého projevu, jakým jsou nástěnné malby. Druhou skupinou se pak staly jednotlivé obrazové cykly, sloužící k reprezentaci řádu, ale i k vyjádření podstaty duchovního řádového života.

III. Metodika bádání

Sepsání práce je postavené především na kritické práci s archivním materiálem, a to zejména vzniklým z činnosti jednotlivých konventů bosých augustiniánů. Z důvodu neúplnosti dochování listinného a aktového materiálu, bylo vycházeno nejvíce z pramenů narativní povahy. K tomu byly (dle potřeby) jako doplňkové materiály zvoleny fondy některých dalších institucí, jako např. provincialátu Bosých augustiniánů ve Vídni, generálního vikariátu v Římě, Českého gubernia, františkánů observantů (Praha), Černínské ústřední správy, obce Lnáře, děkanského úřadu v Táboře, náboženských bratrstev, římskokatolického úřadu ve Lnářích a několika osobních fondů.

Vycházeno bylo samozřejmě taktéž z literatury, kde pro zpracování historie řádu a jeho spirituality měly stěžejní význam práce zahraniční, převážně italské. Bez jejich znalosti by nebylo možné pochopit podstatu radikální řádové reformy, jako jsou bosí augustiniáni. Z prací vyšlých na našem území pak byly zásadní publikace spíše regionálního charakteru, sepsané na podkladě konventních archivů a vyšlé převážně do počátku II. světové války.

Samotné zpracování bylo pojato kulturněhistoricky s občasnými interdisciplinárními vhledy, které vyžadovaly např. citace nápisů dochovaných na uměleckých dílech či znalost spirituality řádu i některých otázek teologie

u ikonografického a ikonologického rozboru nástěnných maleb. Samozřejmostí tohoto tématu je úzké propojení s historií.

IV. Obsah a struktura práce

Předkládanou práci tvoří osm kapitol, z nichž pět je stěžejních a jsou dále děleny na jednotlivé úseky. Zpracované téma se váže k období mezi rokem 1623 (příchod bosých augustiniánů do Čech) a reformami Josefa II. s nutnými přesahy do 16. století, a to v souvislosti se vznikem tohoto reformovaného společenství, bez jehož popsání by nebylo možné chápat působení bosáků na našem území. Další přesahy vznikly v souvislosti s nutným obeznámením s další historií zrušených konventů v rámci reformy Josefa II. či poválečného vývoje v republice během 50. let. 20. století. Součástí je i připojená obrazová příloha.

I. Úvod

II. Stav dosavadního bádání a dochované prameny

III. Historie bosých augustiniánů

III.1. Východiska pro radikální reformu

III.2. Italská kongregace bosých augustiniánů

III.2.1. Počátky

III.2.2. Doba rozkvětu

III.2.3. Rušení konventů

III.2.4. Znovuzrození

III.3. Organizační struktura řádu

III.4. Formace

III.5. Spiritualita řádu

IV. Bosí augustiniáni v Čechách

IV.1. Působení bosých augustiniánů v Čechách

IV.2. Historie konventů bosých augustiniánů v Čechách

IV.2.1. Konvent v Praze na Zderaze

IV.2.1.1. První měsíce působení a současná situace na Novém Městě pražském

IV.2.1.2. Činnost konventu

IV.2.1.3. Zánik konventu

IV.2.2. Konvent v Táboře

IV.2.2.1. Příchod bosáků a první měsíce působení

IV.2.2.2. Činnost konventu

IV.2.2.5. Zánik konventu

IV.2.3. Konvent v Havlíčkově Brodě

IV.2.3.1. Příchod bosáků a počátky působení

IV.2.3.2. Činnost konventu

IV.2.3.3. Zánik konventu

IV.2.4. Konvent ve Lnářích

IV.2.4.1. Nejstarší snahy o uvedení řehole

IV.2.4.2. Pověst o založení konventu

IV.2.4.3. Možné důvody pro výběr bosáků Tomášem Zacheem

IV.2.4.4. Příchod bosáků a počátky působení

IV.2.4.5. Činnost konventu

IV.2.3.6. Zánik konventu

IV.2.5. Konvent v Lysé nad Labem

IV.2.5.1. Příchod a první roky působení

IV.2.5.2. Fundační listina

IV.2.5.3. Činnost konventu

IV.2.5.3. Zánik konventu

V. Bosí augustiniáni a jejich dobrodinci

V.1. Panovnický dvůr

V.2. Šlechta

V.3. Duchovní

V.3. Měšťané

VI. Bosí augustiniáni v roli objednavatelů uměleckých děl

VI.1. Zderazský konvent s kostelem sv. Václava

VI.1. Stavební historie

VI.1. Architektura a dochované plány

VI.1. Fresková výzdoba

VI.2. Tábořský konvent s kostelem Narození Panny Marie

VI.2.1. Stavební historie

VI.2.2. Architektura a dochované plány

VI.2.3. Fresková výzdoba

VI.3. Havlíčkobrodský konvent s kostelem sv. Rodiny

VI.3.1. Stavební historie

VI.3.2. Architektura

VI.3.3. Fresková výzdoba

VI.4. Lnářský konvent s kostelem Nejsvětější Trojice

VI.4.1. Stavební historie

VI.4.2. Architektura a dochované plány

VI.4.3. Fresková výzdoba

VI.5. Konvent v Lysé nad Labem s kostelem Panny Marie a sv. Jana Nepomuckého

VI.5.1. Stavební historie

VI.5.2. Architektura a dochované plány

VI.5.3. Fresková výzdoba

VII. Obrazové cykly

VII.1. Praha

VII.1.1. Život sv. Augustina

VII.1.2. Svatováclavský cyklus

VII.1.3. Cyklus významných augustiniánů

VII.2. Tábor

VII.2.1. Cyklus významných augustiniánů

VII.2.2. Mariánský cyklus

VII.3. Havlíčkův Brod

VII.3.1. Život sv. Mikuláše Tolentinského

VII.3.2. Významní členové řádu a svatí řádu bosých augustiniánů

VII.3.3. Život sv. Josefa

VII.3.4. Život sv. Augustina

VII.4. Lnáře

VII.4.1. Život sv. Augustina

VII.4.2. Cyklus Utrpení Páně

VIII. Závěr

Seznam literatury a pramenů

Seznam zkratk

Obrazová příloha

V. Teoretický a praktický přínos

V úvodní kapitole bylo v českém prostředí vyplněno prázdné místo v otázce dějin, organizace a spirituality řádu bosých augustiniánů. V dosavadní literatuře byla tato problematika sice velmi stručně a pouze v obrysech nastíněna, ovšem bez znalosti odborných italských badatelských výzkumů 20. století (či dochovaných pramenů vzniklých z činnosti generálního vikariátu v Římě a řádové literatury 18. století) není možné toto téma podchytit.

Současně bylo souhrnně popsáno působení českých konventů bosých augustiniánů v kontextu dané doby, s přihlédnutím k vlivu řádu v duchovním a kulturním životě laiků (u lnářského konventu v přesahu do

přelomu 19. a 20. století). Na základě dochovaných pramenů byl přiblížen vztah řeholníků ke světu vně klášterních zdí, a to ať již šlo o vazby na lokální duchovenstvo nebo laiky (zejména měšťany a šlechtu, ale i její poddané). Zvláště byl vyzdvižen vztah mezi rodinami fundátorů dvou nejmladších konventů (Lnáře, Lysá nad Labem) a klášterní komunitou. Z výše uvedených kontaktů se rekrutoval i okruh dobrodinců konventů, kteří konkrétní umělecká díla zafinancovali. Na oplátku mohli doufat ve vzpomnutí v modlitbách řeholníků za spásu jejich duše, pokud tak nebylo přímo ustanoveno v rámci např. mešní fundace.

S výše uvedeným naprosto úzce souvisí samotná role bosáků – objednavatelů, která dosud nebyla pro české prostředí popsána. Bosáci, jako žebravý řád, nemohli veškeré umělecké práce financovat ze svých prostředků. Ačkoli komunitě jako takové nebylo vlastnictví zakázáno, byli limitováni vlastní spiritualitou řádu, podstatou bosých reformovaných odnoží a z ní vycházejícími konstitucemi. Proto byly zmíněné dobré vztahy s dobrodinci natolik důležité. Jako ukázka tohoto přístupu byla zvolena stavební historie jednotlivých konventních areálů. Zde je nastíněn i přístup objednavatele, který měl naprosto jasnou představu o podobě nově vznikající architektury či s ní naprosto úzce související freskové výzdoby nebo reprezentativních velkých obrazových cyklů. Současně nebyl opomenut ani souhrnný výčet umělců, kteří pro bosáky pracovali. Součástí nejsou jednotlivé popisy klášterního i kostelního mobiliáře, aby nebyla narušena jednotná shrnující linie celého pohledu na bosé augustiniány v roli objednavatelů uměleckých děl.

VI. Seznam publikací autorky

Adéla ŠMILAUEROVÁ: Ikonografický program freskové výzdoby refektáře bývalého konventu bosých augustiniánů v Lysé n. L. In: Vlastivědný zpravodaj Polabí 44, 2013, 54–65

Marcela KALAŠOVÁ / Adéla ŠMILAUEROVÁ: Paměti horažďovického měšťana Jana Malkovského (1672–1739). In: Minulostí západočeského kraje 48, 2013, 55–102

Adéla ŠMILAUEROVÁ: Historie výstavby klášterního areálu bosých augustiniánů v Táboře. In: Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech, XLVIII/1, 2011, 3–10

Adéla ŠMILAUEROVÁ / Vladimír ČERVENKA: Příspěvek ke stavební historii raně barokního zámku ve Lnářích. In: Jihočeský sborník historický 80/2011, 52–74

Adéla ŠMILAUEROVÁ: Kostel Nejsvětější Trojice ve Lnářích a jeho památky. Praha 2010

Adéla ŠMILAUEROVÁ: Kirche zur Heiligsten Dreieinigkeit in Lnáře (Schlüsselburg) und ihre Denkmäler. Praha 2010

Adéla ŠMILAUEROVÁ: Johann Hoffmann a jeho působení v Březnici. In: Podbrdsko XVI, 2009, 102–117

Marcela KALAŠOVÁ / Adéla ŠMILAUEROVÁ, Soupis židovských rodin v Čechách z roku 1799. Berounsko a Rakovnicko (bude zpřístupněno formou on-line databáze)

Adéla ŠMILAUEROVÁ (ed.): Ex archivis ecclesiae. Sborník příspěvků historiků a archivářů k dějinám Českobratrské církve evangelické a jejích předchůdkyň, evangelických církví augsburského a helvetského vyznání v českých zemích. Praha 2009

VII. Seznam nejdůležitějších pramenů a literatury

Prameny (výběr)

NA, Archiv zrušených klášterů:

inv. č. 2450, rkp. 9, *Annales Monasterii S. Wenceslai Eremitarum Discalceatorum S. Augustini...*

inv. č. 2451, rkp. 10, *Liber Primus. Annalium Nostri Excalceato-Augustiniani Asceterii Sub Patrocinio Sancti Wenceslai...*

inv. č. 2452, rkp. 11, *Liber Secundus...*

inv. č. 2453, rkp. 12, *Liber Tertius...*

inv. č. 2454, rkp. 13, [*Liber Quartus...*]

inv. č. 2455, rkp. 14, *Liber Quintus*

inv. č. 2456, rkp. 15, *Liber Sextus*

SOA v Třeboni, Bosí augustiniáni Lnáře:

kniha 3, inv. č. 3, *Annales nostri Discalceato-Augustiniani asceterii sub Patrocinio Sanctissimae et Individuae Triados...*

kniha 4, inv. č. 4, *Series Annalium Nostri Discalceato-Augustiniani Asceterii Sub patrocinio Sanctissimae, ac Individuae Trinitatis supra Schlüsselburg...*

kniha 20, *Nomina R[everendorum] Patrum ac Fr[at]rum Ordinis Eremitarum Discalceatorum S. P. Augustini, qui in hac alma Provincia Germano-Bohemica Solemnum Votorum Professionem emisunt...*

kniha 30, inv. č. 30, *Liber Defunctorum in nostra Ecclesia Sanctissimae Trinitatis*

kniha 35, inv. č. 35, *Fundationsbuch*

kart. 15, 16

dodatky – kart. 7

SOA Třeboň, BA Tábor

kniha 4, *Historia Conventus Taboriensis Ab A[nn]o 1640 usq[ue] ad An[n]um 1762...*

kniha 5, *Continuatio Historiae Conventus Taboriensis Ab Anno 1762...*

kniha 7, *Liber Memoriae...*

kniha 8, *Scripturarum In Archivio Conventus S[anc]tae Mariae Nascentis Taborii...*

SOA Zámorsk, BA Havlíčkův Brod

kniha 1, *Annales Nostri Discalceato-Augustiniani Asceterii Sub Patrocinio Sanctissimae Creatae Triados Iesu Mariae Ioseph in Regia Urbe Teuto-Brodensi...*

kniha 4, *Leges Seu Morum Regula Pro Carolino Gymnasio*

SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, BA Lysá nad Labem

kniha 1, *Annales Conventus NeoLissensis S. Joannis Nepomuceni...*

kart. 2, 3, 4

SOkA Tábor, Děkanský úřad Tábor

kart. 15

Římskokatolická farnost Lnáře

Inventarium. Diverse Suppellectilis Praga ad novam Coloniam Schlüsburgensem advectae.

Inventarium Librorum Conventus Sanctissimae Trinitatis

Archivio di stato di Roma, Agostiniani Scalzi in Gesù e Maria al Corso

busta 130, fasc. 6

busta 138, fasc. 43A

busta 140, fasc. 50

Wien, Augustinerkloster

Protocollum Ecclesiae Aulico-Caesariae et Conventus F F. Eremitarum Discalc. S. P. N. Augustini, Tomus I.

Protocolli Conventus Nostri Viennensis ab Anno 1697 ad Annum 1715 inclusive, Tomus III.

Literatura (výběr)

BARBAGALLO 1978 — Ignazio BARBAGALLO: Togliti i calzari... La terra che calpesti è santa (Es. 3,5). La spiritualità degli Agostiniani Scalzi. Roma 1978

BARBAGALLO 1979 — Ignazio BARBAGALLO: Sono venuto a portare il fuoco sulla terra: lineamenti di spiritualità missionaria degli Agostiniani Scalzi.

Roma 1979

- BARBAGALLO 1992 — Ignazio BARBAGALLO: Le Missioni degli Agostiniani Scalzi nel Tonchino e nella Cina. In: *Presenza Agostiniana* XIX/2-4, 1992, 131-150
- BARBAGALLO 2002 — Ignazio BARBAGALLO: *La Chiesa di Gesù e Maria*. Roma 2002
- BERÁNEK/BERÁNKOVÁ 1994 — Karel BERÁNEK / Věra BERÁNKOVÁ: Rušení klášterů v Čechách za Josefa II., In: *Pražské arcibiskupství 1344-1994, Sborník statí o jeho působení a významu v české zemi*, Praha 1994, 211-215
- BÍLEK 1893 — Tomáš BÍLEK: *Statky a jmění kollejí jesuitských. Klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v království Českém od císaře Josefa II. zrušených*. Praha 1893
- BOLSWERT 1624 — Schelte BOLSWERT: *Iconographia magni patris Aurelli Augustini*. Antverpiae 1624
- BREJCHOVÁ 2003 — Stanislava BREJCHOVÁ: *Konvent bosých augustiniánů ve Lnářích ve druhé polovině devatenáctého a na počátku dvacátého století (diplomová práce na HÚ JU)*. České Budějovice 2003
- BUBEN 2007 — Milan BUBEN: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha 2007
- BUKOVSKÝ 2000 — Jan BUKOVSKÝ: *Loretánské kaple v Čechách a na Moravě*. Praha 2000
- CAMPANELLI 2001 — Marcella CAMPANELLI: *Gli agostiniani scalzi*. Napoli 2001
- CAVALLARI 1992 — Eugenio CAVALLARI: *Servire l'Altissimo in spirito di umiltà*. In: *Presenza Agostiniana* XIX/2-4, 1992, 10-47
- CAVALLARI 1996 — Eugenio CAVALLARI: *Andrea Diaz e Tommaso di Gesù. Alle origini degli agostiniani scalzi. Storia e carisma*. Roma 1996
- CORETH 1961 — Anna CORETH: *Kaiserin Maria Eleonore, Witwe Ferdinands III., und die Karmelitinnen*. In: *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchiv* 14, 1961, 42-63

- CORETH 1982 — Anna CORETH: *Pietas Austriaca. Österreichische Frömmigkeit im Barock*. München 1982
- ČAPSKÁ 2008 — Veronika ČAPSKÁ: *Narativní obrazové cykly zaalpských servitů a otázka sebepojímání řádu*. In: *Locus pietatis er vitae*. Sborník příspěvků z konference konané v Hejnicích ve dnech 13.-15. září 2007. Praha 2008, 218
- ČAPSKÁ 2011 — Veronika ČAPSKÁ: *Představy společenství a strategie sebe-prezentace. Řád servitů v habsburské monarchii (1613–1780)*. Praha 2011
- ČERVENKA 2012/2013 — Vladimír ČERVENKA: *Pohřební místa řeholníků kláštera bosých augustiniánů ve Lnářích*. In: *Blatensko. Historie, památky, příroda I*, 2012/2013, 11–21.
- ČORNEJOVÁ 2003 — Ivana ČORNEJOVÁ: *Pobělohorská rekatolizace v českých zemích. Pokus o zasazení fenoménu do středoevropských souvislostí*. In: ČORNEJOVÁ Ivana (ed.): *Úloha církevních řádů při pobělohorské rekatolizaci*. Praha 2003, 14–24
- DOBALOVÁ 2010 — Sylva DOBALOVÁ: *Svatováclavský cyklus a další obrazy pro klášter na Zderaze*. In: Lenka STOLÁROVÁ / Vít VLNAS (eds.): *Karel Škréta (1610–1674). Doba a dílo*. Praha 2010, 155–177
- DOKUMENTY 2015 — *Dokumenty tridentského koncilu*. Praha 2015
- DOTTO 1992 — Benetetto DOTTO: *Gli Agostiniani Scalzi: origini e sviluppo storico*. In: *Presenza Agostiniana XIX/2–4*, 1992, 82–112
- DUCREUX 2006 — Marie-Elizabeth DUCREUX: *Několik úvah o barokní zbožnosti a o rekatolizaci Čech*. In: *Folia Historica Bohemica*, 22, 2006, 143–177
- EKERT 1884 — František EKERT: *Posvátná místa král. hl. města Prahy II*, Praha 1884. 217–224
- FEJTOVÁ 2012 — Olga FEJTOVÁ: *„Já pevně věřím a vyznávám...“ Rekatolizace na Novém Městě pražském v době pobělohorské*. Praha 2012
- FERLISI 1992 — Gabriele FERLISI: *Costituzioni e Carisma degli Agostiniani Scalzi*. In *Presenza Agostiniana XIX/2–4*, 1992, s. 172–207

- FERLISI 2008 — Gabriele FERLISI: Gli Agostiniani Scalzi. Costituzioni e carisma. Roma 2008
- FORBELSKÝ/ROYT/HORYNA 2000 — Josef FORBELSKÝ / Jan ROYT / Mojmir HORYNA: Pražské Jezulátko. Praha 2000
- G.B. da S. CLAUDIA 1700 — Giovanni Bartolomeo da S. Claudia: Lustri storiali de scalzi agostiniani eremiti dalla congregazione d'Italia e Germania. Milano 1700
- GAVIGAN 1970a — Johannes GAVIGAN: Die Übergabe des Wiener Augustinerklosters an die Barfüßer 1630. In: Viktor FLIEDER, Festschrift Franz Loidl zum 65. Geburtstag II. Wien 1970
- GAVIGAN 1970b — John GAVIGAN: The Discalced Augustinians in Vienna. In: Augustiniana XX, 3-4, 1970, 495-580
- GENCO 1992 — Mario GENCO: Le Province degli Agostiniani Scalzi. In: Presenza Agostiniana XIX/2-4, 1992, 113-130
- GIACOMINI 1959 — Agostino GIACOMINI: L'ordine agostiniano e la devozione alla Madona. In: Sanctus Augustinus vitae spiritualis magister II. Roma 1959, 77-124
- HENGERER 2012 — Mark HENGERER: Kaiser Ferdinand III. (1608-1657). Eine Biographie. Wien / Köln / Weimar 2012
- HILLE 1905 — Jan Pavel HILLE: Velkostatek Lnářský (rukopis uložený na MÚ v Kasejovicích). s. l. 1905
- HILLE 1919/1920 — HILLE Jan Pavel: Divadlo ve Lnářích r. 1776. In: Otavan IV, 1919/1920, 58
- HILLE 1934 — Jan Pavel HILLE: Klášter lnářský a jeho památky. Výňatek ze spisu vikariát blatenský připraveného k tisku. Blatná 1934
- HOJDA 1991 — Zdeněk HOJDA: Kultura pobělohorských měst, in: Česká města v 16.-18. století. Sborník příspěvků z konference v Pardubicích 14. a 15. listopadu 1990. Praha 1991, 215-225
- HORYNA 1977 — Mojmir HORYNA: Pražská retábllová tvorba mezi léty 1680-1730 (disertační práce na FF UK v Praze). Praha 1977

- HORYNA 2001 — Mojmir HORYNA: Architektura baroka v Čechách. In: Sláva barokní Čechie. Praha 2001.
- HRDLIČKA 1927 — Richard HRDLIČKA: Hubatiové z Kotnova. Tábor 1927
- CHEJN 1998 — Jan CHEJN: Restaurování malířské výzdoby interiéru refektáře v Lysé nad Labem (rkp. uložený na NPÚ). s. l. 1998
- CHEJN 2000 — Jan CHEJN: Restaurování malířské výzdoby nástropního zrcadla interiéru knihovny kláštera v Lysé nad Labem (rkp. uložený na NPÚ). s. l. 2000
- KALISTA 1941 — Zdeněk KALISTA (ed.): Korespondence Zuzany Černínové z Harasova s jejím synem Humprechtem Janem Černínem z Chudenic. Praha 1941
- KALISTA 1992 — Zdeněk KALISTA: Ctihodná Marie Elekta Ježíšova. Po stopách španělské mystiky v českém baroku. Kostelní Vydří 1992
- KILLIAN 1976 — Herbert KILLIAN: Geschichte der Unbeschulten Augustiner mit besonderer Berücksichtigung der Deutsch-böhmischen Provinz. Wien 1976
- KOKOŠKOVÁ/RYANTOVÁ 1994 — Zdeňka KOKOŠKOVÁ / Marie RYANTOVÁ: Sociální a kulturní úroveň nižšího kléru v druhé polovině 17. a v prvních desetiletích 18. století. In: Pražské arcibiskupství. Praha 1994, 150–163
- KONEČNÝ 2001 — Lubomír KONEČNÝ: Škréta a Tempesta, Drahomíra a Prosperpina. In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. In memoriam prof. PhDr. Zdeňka Kudělky, CSc. (4. 12. 1926–18. 11. 2000) 45, 2001, 79–82
- KOŘÁN 1963 — Ivo KOŘÁN: Umění a umělci baroka v Havlíčkově brodě. In: Umění XI/2, 1963, 142–150
- KOŘÁN 1973 — Ivo KOŘÁN: Prostorotvorné iluze Anselma Luraga. In: Umění XXI, 1973, 56–57
- KOŘÁN 1992 — Ivo KOŘÁN: Umění baroka v Havlíčkově Brodě. In: Havlíčkobrodsko 6, 1992, 1–34
- KOŘÁN 2014 — Ivo KOŘÁN: Baroko na Havlíčkobrodsku. In: Aleš VESELÝ (ed.): Baroko na Havlíčkobrodsku. Havlíčkův Brod 2014

- KRČEK 2013 — Jakub KRČEK: Rušení klášterů na Plzeňsku. Kladruby, Plasy a Chotěšov v době josefínských reforem. Plzeň 2013
- KROUPA 1928 — František KROUPA: Tábor v době pobělohorské. In: Jihočeský sborník historický I, 1928, 59-68, 96-108, 124-129.
- KUCHYNKA 1922/1923 — Rudolf KUCHYNKA: Hagerovy fresky. In: PA XXXIII, 1922/1923, 242-250
- LEDVINKA 1876 — Fulgenc LEDVINKA: Děje gymnasia Německo-Brodského s pohledem na starší školství. In: Program c. k. nižšího a městského reálného a vyššího gymnasia v Německém Brodě. Německý Brod 1876
- LEDVINKA 1877 — Fulgenc LEDVINKA: Děje gymnasia Německo-Brodského s pohledem na starší školství. In: Druhá roční zpráva reálného a vyššího gymnasia v Německém Brodě. Německý Brod 1877
- LÍVA 1930 — Václav LÍVA: Jan Arnošt Platejs z Platenštejna. Příspěvek k dějinám pobělohorské protireformace. In: Časopis Matice moravské 54, 1930, 15-78, 293-336
- LÍVA 1933 — Václav LÍVA: Studie o Praze pobělohorské. II. Rekatolizace. In: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy 7, 1933, 1-120
- LOIDL 1948 — Franz LOIDL: Das Augustiner-Kloster bei der Wiener Hofburg. Wien 1948
- LOKŠOVÁ 2014 — Pavlína LOKŠOVÁ: Život a dílo pozdně barokního malíře Josefa Hagera (diplomová práce na KTF UK v Praze). Praha 2014
- LORENC 1966 — Vilém LORENC: Příspěvek k místopisu starého Zderazu. In: Pražský sborník historický, 1966, 86-105
- LOUTHAN 2011 — Howard LOUTHAN: Obracení Čech na víru aneb rekatolizace po dobrém a po zlém. Praha 2011
- LUNGA/PETRBOK 2010 — Radek LUNGA / Václav PETRBOK: Barokní kult svatého knížete Václava v česko-německých literárních souvislostech. In: Petr KUBÍN (ed.) Svatý Václav. Na památku 1100. výročí narození knížete Václava Svatého. Praha 2010

- MACHOVCOVÁ 2013 — Tereza MACHOVCOVÁ: Malířské dílo Jakuba Pischela pro augustiniánský klášter v Havlíčkově Brodě (bakalářská práce na FF UP). Pardubice 2013
- MACHOVCOVÁ 2014 — Tereza MACHOVCOVÁ: Klášter bosých augustiniánů v Havlíčkově Brodě a jeho „Dominus Pictor“ Jakub Pischel. In: Aleš VESELÝ (ed.), Baroko na Havlíčkobrodsku, Havlíčkův Brod 2014, 119–122.
- MACHYTKA 1990 — Lubor MACHYTKA: Svatý Václav v pozdním díle Karla Škréty. In: Umění XXXVIII, 1990, 206–231
- MAJER 1884 — Alois MAJER: Památka na dvěstěletou slavnost kláštera augustiniánského Nejsv. Trojice nade Lnáři. Praha 1884
- MAJER 1923 — Alois MAJER: Dějiny osady Lnářské. Lnáře 1923
- MAREK 2012 — Pavel MAREK: Španělský královský dvůr očima české šlechtičny. Luisa z Pernštejna v procesu politické a kulturní komunikace mezi Prahou, Vídní a Madridem. In: Folia Historica Bohemica 1, 27, 2012, 7–39
- MARTÍNEZ CUESTA 1992 — Angel MARTÍNEZ CUESTA: Il contesto storico-ecclesiale della Riforma Agostiniana. In: Presenza Agostiniana XIX/2–4, 1992, 66–81
- MAUR 1993 — Eduard MAUR: Problémy farní organizace pobělohorských Čech. In: Traditio et cultus. Miscellanea historica bohemica Miloslao Vlk, archiepiscopo Pragensi, ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata. Praha 1993, 163–175
- MENDELOVÁ 2009 — Jaroslava MENDELOVÁ: Dekrety reformační komise pro Nové Město pražské z let 1627–1629. Praha 2009
- MIKULEC 2000 — Jiří MIKULEC: Barokní náboženská bratrstva v Čechách. Praha 2000
- MIKULEC 2006 — Jiří MIKULEC: Klášter a barokní společnost. K vlivu řeholního prostředí na spiritualitu laiků. In: Ivana ČORNEJOVÁ / Hedvika KUCHAROVÁ / Kateřina VALENTOVÁ (eds.): Locus pietatis et vitae. Praha 2008, 281–300.
- MIKULEC 2013 — Jiří MIKULEC: Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích. Praha 2013

- MOTYKOVÁ 1998 — Karla MOTYKOVÁ: Lysá n. L., č.p. 6 – bývalý konvent bosých augustiniánů. Archeologický výzkum v letech 1997 a 1998 (rkp. uložený v SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem). Poděbrady 1998
- MŽYKOVÁ/SKALA 2012 — Marie MŽYKOVÁ / Harald SKALA: Des Fours. Valdštejnův plukovník a jeho potomstvo. Praha 2012
- NEUMANN 2000 — Jaromír NEUMANN: Škrétové. Karel Škréta a jeho syn. Praha 2000
- OULÍK 2013 — Jan OULÍK: Donátoři Škrétova Svatováclavského cyklu. In: Lenka STOLÁROVÁ / Kateřina HOLEČKOVÁ (eds.): Karel Škréta (1610–1974). Dílo a doba. Studie, dokumenty, prameny. Praha 2013, 95–104
- OURODOVÁ-HRONKOVÁ 2011 — Ludmila OURODOVÁ-HRONKOVÁ: Světecké obrazové cykly na jihu Čech. České Budějovice 2011
- PALACKÝ 1941 — František PALACKÝ: Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků. In: Jaroslav CHARVÁT (ed.): Dílo Františka Palackého I. Praha 1941
- PANEDAS 1992 — Pablo PANEDAS: Scalzi per essere Agostiniani. In: Presenza Agostiniana XIX/2–4, 1992, 214–218
- PAVLÍČEK 2004 — Martin PAVLÍČEK, „A tak postavil ty sloupy v sínici chrámové.“ Nerealizovaný projekt sloupů jezuitských světců před kostelem Panny Marie Sněžné v Olomouci. In: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Philosophica, Studia Moravica II, 2004, 265–272
- PETR 1916 — František PETR: K dějinám bývalého kláštera v Německém Brodě. In: Zprávy Městského musea v Německém Brodě, 1916, 3–36
- Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Podle ekumenického vydání z roku 1985, Praha 1991
- PODLAHA 1926 — Antonín PODLAHA: Kostel sv. Václava na Zderaze v Praze. In: Časopis katolického duchovenstva 9–10, 1926, 615–622
- POUSTKA 1994 — Karel POUSTKA: Klášter augustiniánů bosáků v Táboře a jeho archiv. Pelhřimov 1994
- PREISS 2003 — Pavel PREISS: František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách. Praha, Litomyšl 2003

- PREISS 2008 — Pavel PREISS: České královny z rodu Gonzagů a kapucíni. K habsburskému kultu sv. Heleny jako předobrazu císařoven a sv. Josefa a svaté Rodiny v Čechách. In: Kořeny a letorosty výtvarné kultury baroka v Čechách. Praha 2008, 126–157
- PUMPR 2010 — Pavel PUMPR: Beneficia, záduší a patronát v barokních Čechách. Na příkladu třeboňského panství na přelomu 17. a 18. století. Brno 2010
- RAIMONDO 1955 — Gabriele RAIMONDO: Gli agostiniani scalzi. Genova 1955
- REGOLA 1984 — Regola e Costituzioni degli Agostiniani Scalzi. Roma 1984
- RIPA 1645 — Cesare RIPA: Iconologia. Venezia 1645
- ROYT 1994 — Jan ROYT: Kult a ikonografie sv. Václava v 17. a 18. století. In: Svatý Václav v umění 17. a 18. století. Katalog výstavy v NG v Praze. Praha 1994, 8–18
- ROYT 2004 — Jan ROYT: Historický a umělecký vývoj kostela sv. Václava na Zderaze. In: Tomáš BUTTA (ed.): Kostel sv. Václava na Zderaze. Praha 2004, 7–22.
- ROZLIVKOVÁ 2009 — Anna ROZLIVKOVÁ: Cyklus lunetových obrazů s výjevem z legendy sv. Augustina v Třeboni (bakalářská práce na FF MU v Brně). Brno 2009
- ŘEPA 2010 — Tomáš ŘEPA: Kaple božího hrobu při augustiniánském klášteře sv. Rodiny v Havlíčkově Brodě. In: Havlíčkobrodsko 24, 2010, 40–49
- ŘEPA 2013 — Tomáš ŘEPA: Kaple Božího hrobu při klášteře bosých augustiniánů s kostelem sv. Václava na Novém Městě pražském. In: Lenka STOLÁROVÁ / Kateřina HOLEČKOVÁ (eds.): Karel Škréta (1610–1674). Dílo a doba. Studie, dokumenty, prameny. Praha 2013, 139–147
- SANCHEZ CARAZO 1992 — Antonio SANCHEZ CARAZO: La povertà monastica e l'umiltà secondo s. Agostino. In: Presenza Agostiniana XIX/2–4, 1992, 219–224
- ŠÁMAL 1931 — Jindřich ŠÁMAL: Nástrovní obrazy v sakristii kostela sv. Václava na Zderaze v Praze II. In: Časopis katolického duchovenstva 1/2, 1931, 190–192

- ŠMILAUEROVÁ 2011b — Adéla ŠMILAUEROVÁ: Konvent bosých augustiniánů ve Lnářích. Jeho dějepisci a jeho stavební a umělecký vývoj, 1684–1745 (diplomová práce na FF UK v Praze). Praha 2011
- ŠMILAUEROVÁ 2013 — Adéla ŠMILAUEROVÁ: Ikonografický program freskové výzdoby refektáře bývalého konventu bosých augustiniánů v Lysé n. L. In: *Vlastivědný zpravodaj Polabí* 44, 2013, 54–65
- TADRA 1885 — Ferdinand TADRA: Spor v řádu mnichů bosáků sv. Augustina provincie německo-české o rovné právo Čechů s Němci při volbě představených. In: *ČKD*, 2, 1885, 70–76
- TADRA 1906 — Ferdinand TADRA: Z literární činnosti v klášteře bosáků u sv. Václava v Praze. In: *Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění* XV, 1906, 5, 371–389
- TIBITANZLOVÁ/VÁCHA 2014 — Radka TIBITANZLOVÁ / Štěpán VÁCHA: Jan Hendrych a Jan Jeroným z Lewenfelsu, společenská a kulturní elita na Havlíčkobrodsku v druhé polovině 17. století. In: Aleš VESELÝ (ed.): *Baroko na Havlíčkobrodsku*. Havlíčkův Brod 2014
- UHLÍK 2004 — Jan UHLÍK: Kostel sv. Václava v Zemské trestnici v Praze. In: *Historický a umělecký vývoj kostela sv. Václava na Zderaze*. In: Tomáš BUTTA (ed.): *Kostel sv. Václava na Zderaze*. Praha 2004, 23–33
- VENTURA 2010 — Václav VENTURA: *Spiritualita křesťanského mnišství 2–3*. Praha 2010
- VIRORUM ILLUSTRIMUM 1674 (1992) — *Virorum Illustrimum...*, *Vetero Pragae 1674* (reprint Roma 1992)
- VLČEK 2004 — Pavel VLČEK a kol.: *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. Praha 2004
- VLČEK/ZAHRADNÍK 1996 — Pavel VLČEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Lysá nad Labem č.p. 6 – býv. konvent bosých augustiniánů (SHP uložený v SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem)*. Praha 1996
- VOJÁČEK 1929 — Josef VOJÁČEK: Klášter augustiniánů bosáků v Lysé nad Labem. In: *Sborník historického kroužku XXX*, 1929, 1–6, 135–143

- VOJÁČEK 1930 — Josef VOJÁČEK: Klášter augustiniánů bosáků v Lysé nad Labem. In: Sborník historického kroužku XXXI, 1930, 11–19, 71–102
- VYSTRČIL 2005 — Jaroslav VYSTRČIL: Syn rebelův. Kulturní obraz ze 17. století. Olomouc 2005
- WOLFSGRUBER 1886 — Cölestin WOLFSGRUBER: Geschichte der Loretokapelle bei St. Augustin in Wien. Wien 1886
- WOLFSGRUBER 1888 — Cölestin WOLFSGRUBER: Die Kirche zu S. Augustin in Wien. Wien 1888
- ŽENÍŠKOVÁ 2009 — Magda ŽENÍŠKOVÁ: Historia Conventus Taboriensis Ordinis Eremitarum Discalceatorum Sancti Augustini (diplomová práce na FF UP v Olomouci). Olomouc 2009

Internetové zdroje

<http://digital.library.villanova.edu/Item/vudl:74559#c=0&m=0&s=0&cv=4&z=-0.3988,-0.0417,1.7974,0.8725>

VIII. Summary

The introductory chapter fills a completely blank space concerning the history, organisation and spirituality of the Order of the Discalced Augustinians in the Czech context. The existing literature has so far only briefly outlined this topic; however, it cannot be explored with no knowledge of the 20th-century professional Italian research works or the preserved resources produced by the General Curia in Rome and the 18th century literature of the Order.

The thesis also provides a general overview of the activities of the Czech monasteries of the Discalced Augustinians in the period context, also reflecting the influence of the Order on the spiritual and cultural life of the laymen, an influence which, as regards the monastery in Lnare, extends into the early 20th century. The extant resources have helped to describe relations between the members of the Order and the outside world, be it the links to the local clergy or laymen, especially burghers and nobility or its dependants. The relationship between the families who financed the foundation of the two latest monasteries (Lnare and Lysa nad Labem) and the monastic community is the focus of specific attention. The monastery benefactors who financed specific artworks were also recruited from these contacts. In return, they could hope to be remembered in the monks' prayers to save their souls, unless this was determined as part of the stipend agreement, for instance.

The role of the Discalced Augustinians in commissioning these works of art, never described in the Czech context before, is very closely related to this. As a mendicant order, the Discalced Augustinians were unable to fund all works of art from their own resources. Although ownership as such was not banned for the community, they were limited by the spirituality of the Order, the essence of the discalced reformed branches and the constitutions based on them. This is why it was so important for them to maintain good relations with benefactors, as mentioned above. The constructional develop-

ment of the premises of the related monasteries was selected to illustrate this approach. This paper also outlines the approach of the contractor, who was absolutely clear as regards the appearance of the newly created pieces of architecture, or closely related fresco decorations and prestigious series of large paintings. An overview of the artists who worked for the Order is also included. The paper does not provide descriptions of the monastery and church furnishings so as not to detract from the unifying and summarising overall view of the Discalced Augustinians in commissioning works of art.

IX. Anotace

Předkládaná práce se zabývá bosými augustiniány v Čechách v roli objednavatelů uměleckých děl. První část je věnována historii řádu a konventů s ohledem na dobový kontext. Důraz je kladen na vztahy s laiky i ostatním duchovenstvem a s tím spojenými donátory, kteří v naprosté většině bosákům jimi objednaná umělecká díla financovali. Druhá část je zaměřena na stavební historii jednotlivých klášterních areálů, jejich architekturu a dochované plány. Součástí je i shrnutí umělců, kteří byli bosáky najímáni, včetně samotných umělecky činných řeholníků. Celou práci uzavírá kapitola věnující se obrazovým cyklům, které můžeme chápat jako prostor pro vyjádření určitého druhu reprezentace řádu.

This thesis describes the activities of the Discalced Augustinians in Bohemia as the commissioners of works of art. The first part explores the history of the Order and its monasteries in the period context. It specifically describes relations with the laymen and other clergy and the related donors who funded most of the works commissioned by the Discalced Augustinians. The second part is focused on the constructional development of the related monastery premises, their architects and the extant design drawings. It also provides an overview of the artists hired by the Order, including members of the Order who themselves created works of art. The paper concludes with a

chapter on the series of paintings which can be seen as a means of expressing a certain type of representation of the Order.

Klíčová slova

bosí augustiniáni, Lnáře, Lysá nad Labem, Havlíčkův Brod, Praha, Tábor, konvent, objednavatel

Discalced Augustinians, Lnare, Lysa nad Labem, Havlickuv Brod, Prag, Tabor, Art Commissioner, Convent